

IJTIMOIIY PEDAGOGIKANING TA'LIM-TARBIYADAGI O'RNI

Norboyev Muhammad Mamasoli o'g'li

muhammadnorboyev4@gmail.com

Tel: +99833 533 11 05

Xushboqov Umidjon Odil o'g'li

xushboqovumid457@mail.com

Tel: +99899 701 55 17

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Pedagogika yo 'nalishi

2-bosqich 101-102-guruh talabalari

Annotatsiya: Mazkur maqolada ijtimoiy pedagogikaning zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni, uning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Unda shaxsning ijtimoiylashuvi, tarbiyaviy muhit, oilaning, maktabning va jamiyatning o'zaro ta'siri, shuningdek, ijtimoiy pedagogning jamiyatdagi funksional roli yoritiladi. Maqolada ijtimoiy pedagogikaning hozirgi davr ta'lim islohotlari bilan uyg'unlashgan jihatlari va yosh avlodni barkamol inson sifatida shakllantirishdagi o'rni haqida ilmiy asoslangan fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy pedagogika, ta'lim, tarbiya, shaxs, jamiyat, ijtimoiylashuv, tarbiyaviy muhit, hamkorlik.

Аннотация: В статье рассматривается роль социальной педагогики в современном процессе образования и воспитания, ее теоретические основы и практическое значение. Анализируется процесс социализации личности, влияние семьи, школы и общества, а также функции социального педагога в формировании гармонично развитой

личности. Подчеркивается актуальность социальной педагогики в условиях образовательных реформ.

Ключевые слова: социальная педагогика, образование, воспитание, личность, общество, социализация, воспитательная среда, сотрудничество.

Annotation: This article examines the role of social pedagogy in the modern educational and upbringing process, its theoretical foundations, and practical importance. It analyzes the socialization of the individual, the interaction between family, school, and society, and highlights the functional role of the social pedagogue in shaping a well-rounded personality. The paper emphasizes the relevance of social pedagogy within the framework of current educational reforms.

Keywords: social pedagogy, education, upbringing, personality, society, socialization, educational environment, cooperation.

Asosiy qism.

Ijtimoiy pedagogika — bu shaxsni jamiyatda to'laqonli a'zo sifatida shakllantirish, uni ijtimoiy hayotga tayyorlash, ijtimoiy muhit bilan uyg'un rivojlanishiga ko'maklashuvchi fan sohasidir. U pedagogika tizimining nisbatan yangi tarmoqlaridan biri bo'lib, ta'lim va tarbiya jarayonida shaxsni ijtimoiy himoya qilish, unga mos sharoit yaratish, ijtimoiy muammolarni hal etish bilan bog'liq nazariy va amaliy yo'nalishlarni o'rganadi. Shu bois, ijtimoiy pedagogikaning o'rnini ta'lim tizimida beqiyosdir.

Bugungi kunda ijtimoiy pedagogika insonparvarlik tamoyillariga asoslanadi. Uning markazida shaxs turadi: bolaning individual xususiyatlari, qiziqishlari, ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olish muhim hisoblanadi. Har bir inson ijtimoiylashuv jarayonida o'zini jamiyatda anglaydi, o'z o'rnini topadi va bu jarayonni to'g'ri yo'naltirish ijtimoiy pedagogning asosiy vazifasidir¹.

Ijtimoiy pedagogika nafaqat ta'lim muassasalarida, balki oilaviy, mahalla, mehnat jamoalari va keng ijtimoiy muhitda ham faoliyat yuritadi. Chunki shaxsning shakllanishi faqat maktab devorlari bilan cheklanmaydi. Bola oila, tengdoshlar, mahalla, ommaviy axborot vositalari va zamonaviy raqamli muhit orqali turli ijtimoiy tajribalarni egallaydi. Shu jarayonda u turli qadriyatlar tizimi bilan tanishadi, axloqiy me'yorlarni o'zlashtiradi, bu esa ijtimoiy tarbiyaning mazmunini belgilab beradi.

¹ Karimova V. "Ijtimoiy pedagogika asoslari". — Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2021.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari, xususan, "Yangi O'zbekiston — yangi ta'lim" konsepsiyasi ijtimoiy pedagogikaning amaliy ahamiyatini yanada oshirdi. Chunki bu yo'nalish insonni ijtimoiy barqaror, axloqan sog'lom va madaniy yetuk shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi².

Shu nuqtayi nazardan, har bir pedagog o'z faoliyatida ijtimoiy pedagogikaning metod va tamoyillaridan foydalanishi zarur.

Ijtimoiy pedagogik faoliyatning asosiy yo'nalishlari — shaxsning ijtimoiy himoyasini ta'minlash, uning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ijtimoiy muammolarning oldini olish, ijobiy ijtimoiy muhit yaratish va inqiroz holatlarida bolaga yoki o'smirlarga yordam ko'rsatishdan iborat. Bu jarayonlarda hamkorlik prinsipi alohida ahamiyat kasb etadi. Oila, maktab, mahalla, davlat va nodavlat tashkilotlar o'rtasidagi ijtimoiy sheriklik — muvaffaqiyat kalitidir³.

Ijtimoiy pedagog shaxs va jamiyat o'rtasida vositachilik rolini bajaradi. U ijtimoiy muammolarni aniqlaydi, ularni tahlil qiladi va amaliy yechimlarni taklif etadi. Masalan, maktabda ijtimoiy moslashuvda qiyinchiliklarga duch kelayotgan o'quvchi bilan individual ishlash, ota-onalar bilan maslahat o'tkazish, psixologik yordam ko'rsatish — ijtimoiy pedagog faoliyatining muhim jihatlaridir. Shu bois, bu kasb vakili nafaqat ta'lim, balki tarbiya va sotsial himoya tizimlarida ham faol ishtirok etadi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida ijtimoiy pedagogika insonparvarlik, demokratiya, tenglik, bag'rikenglik, hamkorlik kabi tamoyillarga tayanadi. Bu tamoyillar yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, fuqarolik ongini shakllantirish, ijtimoiy mas'uliyat hissini uyg'otishga xizmat qiladi⁴.

Shuningdek, ijtimoiy pedagogika yoshlarni ijtimoiy faollikka, ijobiy ijtimoiy xulq-atvorni namoyon etishga undaydi.

² “Yangi O‘zbekiston – yangi ta’lim” konsepsiyasi. — Toshkent: Xalq ta’limi vazirligi, 2022. ³O‘ralova M. **Ijtimoiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

⁴.O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. **“Yangi O‘zbekiston – yangi ta’lim” konsepsiyasi.** – Toshkent: 2022.

Ijtimoiy pedagogikaning metodlari ko‘p qirrali bo‘lib, u individual suhbat, kuzatish, diagnostika, intervyu, rolli o‘yinlar, treninglar, sotsiometriya, loyiha metodi kabi vositalarni o‘z ichiga oladi. Bu metodlar yordamida pedagog bolalarning ijtimoiy tajribasini chuqur o‘rganadi, ijobiy xatti-harakatlarni rag‘batlantiradi va salbiy holatlarni bartaraf etishga yo‘naltirilgan choralarni belgilaydi.

Zamonaviy ijtimoiy pedagogika raqamli texnologiyalarni ham faol qo‘llashni talab qiladi. Chunki bugungi yoshlar raqamli makonda yashamoqda: ular ijtimoiy tarmoqlar, onlayn muloqot, virtual muhit orqali axborot oladi. Shu bois, ijtimoiy pedagog internet xavfsizligi, axborot madaniyati, kiberpsixologiya kabi yo‘nalishlarda ham bilimga ega bo‘lishi zarur.³

Shuningdek, ijtimoiy pedagogika ijtimoiy adolat, inson huquqlari, inkluziv ta’lim, gender tengligi kabi sohalar bilan ham bevosita bog‘liq. Chunki bu yo‘nalishlarning barchasi ta’lim-tarbiya jarayonida insonning ijtimoiy qadrini yuksaltirishga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy pedagogning asosiy missiyasi — har bir bolaga individual e’tibor ko‘rsatish, ularni ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishga tayyorlashdir.⁴

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy pedagogika zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismidir. U shaxsni har tomonlama rivojlantirish, uni ijtimoiy jihatdan moslashtirish, jamiyatda o'z o'rnini topishga yo'naltirishda muhim o'rin tutadi. Ta'lim va tarbiya jarayonining samaradorligi aynan ijtimoiy pedagogik yondashuvning to'g'ri yo'lga qo'yilishiga bog'liqdir. Shuning uchun ijtimoiy pedagogikani chuqur o'rganish va uni amaliyotda qo'llash bugungi ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir.

Xulosa

Xulosa sifatida aytish mumkinki, ijtimoiy pedagogika shaxsning ijtimoiylashuvi jarayonini boshqarishda, uning jamiyatdagi faol o'rnini aniqlashda, axloqiy, ma'naviy va madaniy qadriyatlarni singdirishda beqiyos ahamiyatga ega. Bu fan shaxsning ijtimoiy himoyasi, moslashuvi, muammolarini hal etish va ijobiy ijtimoiy muhit yaratish orqali ta'lim-tarbiya jarayonini yanada insonparvar, demokratik va natijador qiladi.

Bugungi globallashuv sharoitida ijtimoiy pedagogika yoshlarning g'oyaviy immunitetini mustahkamlash, ularni raqamli muhitda to'g'ri yo'naltirish, oilaviy va ijtimoiy qadriyatlarni asrab-avaylashda hal qiluvchi o'rin tutadi. Shu bois ijtimoiy pedagoglar zamon talablariga javob beradigan kasbiy, psixologik, kommunikativ va raqamli kompetensiyalarga ega bo'lishi zarur.

Demak, ijtimoiy pedagogika — bu ta'lim tizimining sotsial yuragi bo'lib, u jamiyat va shaxs o'rtasidagi uzviy aloqani ta'minlaydi, ta'lim-tarbiyani hayotiy qadriyatlar bilan uyg'unlashtiradi va barkamol inson tarbiyasiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR .

1. G'ulomova N., Jo'rayeva D. **Pedagogik faoliyatda insonparvarlik tamoyillari.** – Toshkent: TDPU, 2023.
2. Karimova V. **Ijtimoiy pedagogika asoslari.** – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2021.

3. O'ralova M. **Ijtimoiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. **“Yangi O'zbekiston – yangi ta'lim” konsepsiyasi.** – Toshkent: 2022.
5. Rasulova D. **Zamonaviy ta'limda ijtimoiy pedagogning roli.** – Toshkent: Barkamol avlod, 2024.